

ACTIVISM LA FIRUL IERBII

- model de participare al femeilor rome -

Martie 2018, All rights reserved

Asociația E-Romnja
(Asociația pentru Promovarea Drepturilor Femeilor Rome)

CUPRINS

I. ASOCIAȚIA E-ROMNJA - PREZENTARE

II. INTRODUCERE – MUNCA ÎN COMUNITĂȚI CU FEMEI ROME

III. CAPACITAREA FEMEILOR ROME ÎN MUNCA LA FIRUL IERBII

IV. STUDII DE CAZ:

a. COMUNITATEA DIN MIZIL (PRAHOVA)

b. VALEA SEACĂ (BACĂU)

I. ASOCIAȚIA E-ROMNJA - PREZENTARE

Asociația E-Romnja (Asociația pentru Promovarea Drepturilor Femeilor Rome) este o organizație non-profit, fondată în anul 2012 de către un grup de activiste și activiști de etnie romă/ne-romă.

Misiunea E-Romnja este de a lupta pentru afirmarea, promovarea și creșterea implicării femeilor rome în spațiul societății și al comunității. Prin activitățile pe care le întreprindem la firul ierbii ne luptăm pentru a face auzite vocile femeilor rome la nivel local și național astfel încât nevoile lor să se regăsească pe agenda decidenților.

E-Romnja luptă pentru respectul, integritatea și demnitatea femeilor rome. Ne dorim ca imaginea femeilor rome să reflecte diversitatea și realitatea experiențelor trăite. De-a lungul timpului, imagini negative ale romilor promovate de mass-media, literatura și chiar arte au avut un impact major asupra vieților femeilor rome, determinând lipsa accesului la resurse, făcându-le invizibile și marginalizate. Considerăm că vocile noastre, ale femeilor rome trebuie ascultate atât din pricina motivelor istorice (sclavia, holocaustul și comunismul) dar și pentru subordonarea istorică a femeilor rome atât în interiorul comunității etnice cât și raport cu societatea românească.

Toate aceste motive au determinat invizibilitatea femeilor rome cu impact major asupra politicilor și programelor adoptate pentru a îmbunătăți situația lor. De aceea noi considerăm că este important ca femeile rome să fie prezente pe agenda publică locală/națională, ca un prim pas în afirmarea drepturilor lor.

Intervenția noastră se concentrează atât la nivel local, în comunități de rome pentru a dezvolta și sprijini grupuri de inițiativă ale femeilor rome cât și la nivel național prin dezvoltarea dialogului cu organizații feministe, organizații rome, instituții publice.

La nivel local, în cei șase ani de lucru am reușit să dezvoltăm șapte grupuri de inițiativă formate din femei rome și ne-rome în comunități de rome, din categorii sociale diferite și trei grupuri de inițiativă ale tinerilor și tinerelor de etnie romă din Mizil, Giurgiu și Valea Seacă.

Echipa E-Romnja

II. INTRODUCERE MUNCA ÎN COMUNITĂȚI CU FEMEI ROME

Această broșură a luat naștere în urma a șase ani de lucru ai **Asociației E-Romnja** pentru împuternicirea femeilor rome la nivel local. Modelul nostru de lucru este adaptat după modelul de dezvoltare comunitară însă folosește abordarea feministă în lucrul cu femeile rome. Considerăm că acest material poate fi util pentru organizații de femei, de romi și grupuri informale care lucrează la nivel local.

Broșura noastră nu este doar un mijloc de comunicare, ci și un instrument de lucru prin care vrem să popularizăm un model de lucru feminist la firul ierbii. În ciuda provocărilor și barierelor pe care le întâmpină atât femeile rome din comunitățile în care lucrăm cât și noi ca activiste și feministe rome, considerăm că există modele locale de intervenție însă acestea trebuie implementate păstrând etica de lucru cu oamenii și asigurându-ne că perspectiva lor este integrată.

În cuprinsul acestei broșuri veți găsi informații despre metodele combinate pe care le utilizăm în comunitățile în care lucrăm, informații despre formarea grupurilor de inițiativă și două studii de caz în două comunități în care lucrăm de peste trei ani.

Toate comunitățile în care lucrăm au în comun faptul că sunt plasate la periferia orașelor/ satelor, populate fiind în mare majoritate de etnici romi, iar accesul la servicii și utilități este îngreunat de infrastructura deficitară, de segregarea geografică și de rasismul instituțional.

Toate acestea coroborate de lipsa dialogului și a colaborării între autoritățile locale și comunități, determină ca oamenii din aceste locuri să trăiască la limita sărăciei, în afara sistemului de servicii și prin urmare fără oportunități legate de viața economică, publică, culturală sau socială. Pe lângă toate acestea, problemele femeilor rome în comunitate sunt de cele mai multe ori plasate pe ultimul loc pe o scală a priorităților comunității.

Asta nu înseamnă că ele nu există ci doar că de multe ori problemele legate de lipsa locurilor de muncă, acces la servicii, utilități și infrastructură invizibilizează problemele femeilor.

Așadar, conștiențe fiind de provocările și constrângerile femeilor în comunitățile în care lucrăm, am dezvoltat o abordare centrată atât pe nevoile femeilor rome cât și ale comunității pentru a ne asigura pe de o parte că vocile femeilor sunt auzite fără a ignora problemele comunității, dar abordându-le într-un mod holistic, pornind de la experiențele lor. Nu este o metodă inventată ci adaptată astfel încât să răspundă nevoilor și intereselor grupurilor cu care interacționăm și lucrăm.

Așa cum spuneam, în activitatea noastră la nivel local folosim instrumente de dezvoltare comunitară adaptate contextului local, ghidându-ne activitatea după patru principii denumite generic S.O.R.A.

S.O.R.A

Model de intervenție feminist în comunitățile de romi

Acest model de intervenție are la bază patru principii/ pași după care ne ghidăm activitatea și anume:

Studiu - identificarea nevoilor comunității, o parte de analiză, de învățare și împărtășire a experiențelor femeilor (de inegalitate, abuzuri, violență etc.).

Organizare - dezvoltă comunitatea pornind de la inițiativa femeilor rome, încurajează leadership-ul comunitar feminin, dezvoltă strategii locale pentru schimbarea mentalităților cu privire la rolul femeilor în comunitate.

Revendicare - poziționare, afirmare în spațiul public, metode confrontaționale, de monitorizare a activității autorităților locale, dar și de identificare/ definire a propriilor interese ca femei rome.

Advocacy - implică actori locali de la diferite nivele pentru politici eficiente (bugete locale, programe etc.) pornind de la acțiuni construite de femei rome.

Considerăm acest model ca fiind feminist din mai multe motive după cum urmează:

- ❖ pornește de la experiențele femeilor rome;
- ❖ folosește abordarea feministă centrată pe experiențele femeilor lor fără a vorbi în numele lor, ci pentru ele acolo unde acestea nu au spațiu creat pentru a-și face auzite vocile;
- ❖ contestă relațiile de putere atât între femei și bărbați, cât și în relația dintre instituții și femei, sau femei din diferite clase/ neamuri/ religii;
- ❖ luptă împotriva inegalităților (între femei și bărbați etc.);
- ❖ provoacă dominantul „noi romii” aducând în discuție problemele specifice femeilor rome;
- ❖ și, nu în ultimul rând, problematizează problemele specifice femeilor, întrucât „orice problemă văzută prin ochii femeilor este o problemă a femeilor”.

De pildă infrastructura este o problema a femeilor atât timp cât ele sunt cele responsabile atunci când străzile sunt pline de noroi, iar ele trebuie să curețe după toți membrii familiei, să spele sau să îngrijească casa.

III. CAPACITAREA FEMEILOR ROME ÎN MUNCA LA FIRUL IERBII

Ideea de formare a grupurilor de inițiativă a luat naștere din nevoia de a aduce în prim-plan experiențele din viața de zi cu zi ale acestora prin muncă la firul ierbii și a le transpune în politici locale/ naționale.

Pentru formarea grupurilor am avut nevoie de parcurgerea unor pași mărunți cum ar fi: alegerea comunităților, intrarea în fiecare comunitate pentru a cunoaște specificul acesteia, adaptarea discursului în funcție de problemele întâmpinate, identificarea persoanelor resursă care să faciliteze anumite demersuri, formarea propriu-zisă a grupurilor și consolidarea lor.

Împărțirea responsabilităților, preluarea leadership-ului pe anumite activități, poziționarea pe anumite subiecte dar și valorizarea abilităților individuale sunt centrale în munca de consolidare a grupurilor și împuternicire a femeilor.

Capacitarea femeilor derivă din acțiuni de încurajare, de sprijin, de promovare și de solidarizare.

Ne dorim să împuternicim femeile din grupurile de inițiativă pentru a combate pe termen lung sistemele de subordonare ale femeilor în comunitate și societate anume: patriarhatul, clasa sau etnia.

Prin activitățile cu grupurile de femei precum: ateliere de lucru pe teme propuse de femei, acțiuni de gătit, campanii, ne-am propus să creăm spații sigure în care femeile să se exprime.

Pe de altă parte acțiunile publice precum marșurile, protestele, participările în ședințele de consiliu local, petițiile, flashmob-urile etc. au reprezentat momente de revendicări, de solidarizări sau de consolidare a relației cu autoritățile locale.

Un alt scop al muncii noastre la firul ierbii este acela de a crea mai multă solidaritate în rândul femeilor din comunitățile în care lucrăm.

Activitățile pe teme diverse precum violența împotriva femeilor sau drepturile reproductive au drept scop o mai bună înțelegere asupra experiențelor trăite de femei fără a emite judecăți și pentru a înțelege când este nevoie de solidarizare și intervenție.

Prin colaborarea și deschiderea femeilor din grupurile de inițiativă ne-am propus facilitarea accesului femeilor romă la serviciile sociale, implicarea lor în procesul de inițiere în acțiuni de advocacy și luare a deciziilor locale.

Pentru ca femeile din comunități să înțeleagă diversitatea efectelor discriminării în societate, am abordat și subiecte considerate încă tabu în comunități precum: comunitatea LGBTQ, căsătoriile forțate, violul marital etc.

IV. STUDII DE CAZ COMUNITATEA DIN MIZIL ȘI DIN VALEA SEACĂ

a. Studiu de caz Mizil

Mizil este un oraș cu o populație sub 15.000 de locuitori situat între orașele Ploiești și Buzău. Orașul este împărțit în mai multe zone în care locuiesc preponderent etnici romi. Acestea sunt: Dalas, Fefeiei, Poteraș și Cartier. „Cartier” fiind comunitatea în care noi am început să lucrăm de mai bine de 5 ani.

Comunitatea este situată în partea vestică a orașului, departe de centrul orașului și de ochii investitorilor străini. Comunitatea este alcătuită din aproximativ 1500 - 2000 de persoane* vorbitoare de limba romani, majoritatea identificându-se ca făcând parte din neamul ursarilor.

Portul este destul de diversificat și schimbător în funcție de generații, însă s-a păstrat fusta și basmauă mai ales în rândul femeilor măritate, cu diverse modele și șorțuri în rândul femeilor bătrâne.

Jumătate din populația comunității s-a convertit la religia penticostală. O parte din oamenii din comunitate se deplasează circular în țări precum

Germania și Anglia, dar și Franța, Italia și Spania. Cei care rămân constant în comunitate se ocupă cu diferite forme de comerț cum ar fi vânzarea de legume și fructe în funcție de sezon, alții colectează fier sau au propriile magazine alimentare. În funcție de sezon, cei mai mulți lucrează cu ziua la fermele din împrejurimi sau sunt angajați la o firmă de salubritate.

În orașul Mizil sunt trei școli și două licee. Aproximativ 90% din copiii din comunitatea Cartier merg la o singură școală din oraș, aceasta fiind cea mai aproape de comunitate.

Sunt tineri și tinere care merg la liceu și deși numărul acestora a crescut în ultimii 4 ani, totuși nu este semnificativ pentru comunitate. De asemenea sunt copii/ tineri romi care locuiesc mai aproape de centru și merg la celelalte școli și licee.

Între comunitate și restul orașului diferența în ceea ce privește infrastructura orașului este destul de mare în sensul în care în partea nouă a Cartierului nu există sistem de canalizare, iluminat stradal, străzi, trotuare. Romii din Mizil locuiesc în comunități compacte aflate în cele dintre zonele orașului.

*Estimări neoficiale ale E-Romnja

Pentru oamenii din comunitate accesul la primărie și la servicii nu este foarte ușor și aici intervine atât distanța dintre comunitate și autorității cât și nivelul scăzut de deschidere a autorităților către comunitatea romă.

Grupul de Inițiativă al Femeilor Rome din Mizil a început să se contureze în vara anului 2013 fiind format inițial din 8 membre. Dinamica grupului s-a modificat în timp din pricina mobilității în spațiul European, însă în prezent grupul este format din 15 membre active.

Există de asemenea perioade din an când implicarea femeilor crește/scade în funcție de activități, de perioadele în care merg la munci sezoniere sau când sunt sărbători legale/ religioase și există o multitudine de responsabilități pe care femeile trebuie să le îndeplinească. La început problemele identificate de grup au fost legate de infrastructură, câini maidanezi și accesul la educație. O problemă prioritară pentru grup a fost aceea a infrastructurii, problemă spre care s-au îndreptat toate eforturile noastre.

Am început prin întâlniri de lucru ce au rezultat cu o campanie de advocacy pentru a convinge autoritățile să reabiliteze străzile din Cartier. În acest sens am desfășurat o campanie Photovoice la care femeile din grup au fost direct implicate realizând poze pentru a evidenția problemele ce derivă din lipsa infrastructurii.

Expoziția de tablouri ce a rezultat din această activitate a fost expusă la o întâlnire publică pe care am organizat-o în incinta Liceului Tehnologic „Tase

Dumitrescu” din Mizil unde au participat reprezentanții autorităților locale și membrii comunității rome.

Tot în anul 2014 am început să sărbătorim prima dată Ziua Internațională a Romilor, în data de 8 aprilie. Până la data respectivă membrii comunității nu știau că există o zi Internațională a Romilor. Am sărbătorit cu toții la Școala Sf. Nicolae din Mizil unde mai mult de 90% dintre elevi sunt copii rome din comunitate. Am împărțit flyere cu informații despre Ziua Romilor, am cântat imnul romilor iar copiii din școală au pregătit un program special. Femeile din grupul de inițiativă s-au organizat pentru a găti prăjituri pe care le-au servit elevilor și profesorilor care au organizat activități culturale.

În 2015, după aproape doi ani de participări și prezentări ale femeilor din grupul de inițiativă în Consiliul Local, petiții și acțiuni locale pentru o infrastructură mai bună, administrația locală a introdus în programul său de pietruire și a reabilitat 15 străzi din cartier.

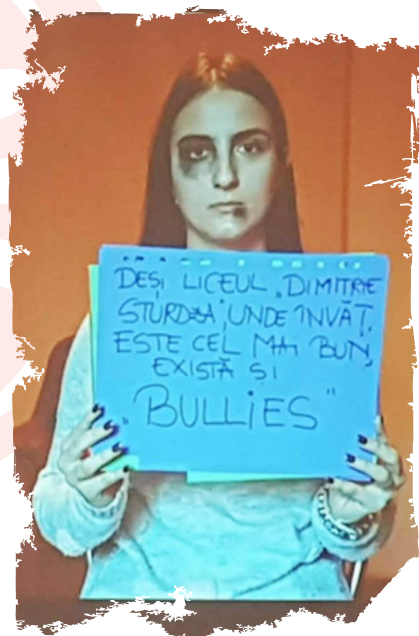
Acest mic succes realizat de către femeile din grup cu sprijinul E-Romnja a însemnat o deschidere a comunității și autorităților dar și pentru cele implicate în proces.

Acțiunile noastre în comunitatea Cartier au fost deseori anevoioase, lovindu-ne constant de atitudinea autorităților reticente la soluțiile propuse de noi. Un exemplu în acest sens este campania pentru testarea Babeș Papanicolau unde ne-am lovit de refuzul doctorilor de familie de a elibera trimeri gratuite femeilor rome din Cartier.

În perioada 2013 Guvernul României a inițiat o campanie națională gratuită de testare a femeilor pentru cancerul de col uterin. Această campanie se adresa tuturor femeilor indiferent de statutul de angajate sau nu, însă medicii de familie au refuzat eliberarea de trimeri pentru testare pe motiv că femeile nu au calitate de salariat.

După două luni de tensiuni locale și o serie de comunicări scrise la DSP Prahova și Ministerul Sănătății, aproximativ 50 femei au primit trimeri gratuite la o clinică din București, deoarece în Mizil nu exista un cabinet de recoltare pentru identificarea cancerului de col uterin.

Ca urmare a acestei acțiuni la aproximativ un an s-a deschis în Mizil un cabinet specializat care în prezent poate realiza testul Papanicolau.

În prezent Grupul de Inițiativă al Femeilor Rome continuă cu activitățile de monitorizare a activității Primăriei Mizil și a Consiliului Local.

Anul trecut în luna August Grupul de Inițiativă al Femeilor Rome a redactat o petiție prin care a cerut în ședința din cadrul Consiliului Local un centru pentru femei în care să-și desfășoare activitățile și să organizeze discuții pe diferite teme de interes pentru femei și pentru comunitate.

În ultimii ani în care Grupul de Inițiativă al Femeilor din Mizil a demarat o serie de activități care au implicat atât membrii comunității cât și reprezentanți ai autorităților locale.

Rezultatul a fost îmbunătățirea relației cu administrația locală, dar și relațiile din grup.

Micile victorii câștigate, prezența constantă în comunitate și inițiativele adresate atât comunității cât și autorităților au făcut ca grupul să devină mult mai conștient de puterea organizării comunitare.

b. Studiu de caz Valea Seacă

Comuna Valea Seacă este situată în partea de est a României, în vestul Podișului Moldovenesc. Este așezată în NV-ul județului Iași, la 90 km de municipiul Iași și circa 10 km de municipiul Pașcani**.

În această comună trăiesc 3561 de persoane din care 1600 sunt romi ursari, vorbitori de limba romani și romi lingurari. Majoritatea femeilor din această comunitate nu lucrează cu forme legale, fiind angrenate în muncile domestice, iar bărbații lucrează sezonier ca zilieri.

În ultimii ani, un fenomen frecvent în această zonă, prezent atât în rândul romilor, dar și al populației majoritare este mobilitatea circulară în spațiul european. Cele mai frecventate țări sunt cele nordice precum Finlanda, Suedia, Norvegia.

Am început să lucrăm în această comunitate din anul 2015, alături de colegile noastre de la Centrul Filia. Împreună am combinat metoda de lucru de advocacy cu metode de dezvoltare comunitară, precum formarea și dezvoltarea de grupuri de inițiativă.

Un prim pas pe care l-am făcut înainte de a începe lucrul în această comunitate a fost să abordăm autoritățile și să găsim persoane resursă care sunt disponibile să își asume un astfel de subiect precum împuternicirea femeilor rome.

Specificul proiectului pe care l-am implementat încă de la început a fost combaterea violenței domestice asupra femeilor rome și ne-rome. A fost un subiect extrem de greu pe care am încercat să-l aducem pentru prima dată în discuție într-un cadru formal.

**<http://primariavaleaseaca.ro/>

La început, participarea era timidă, dat fiind subiectul. La primele întâlniri participau 5-6 femei, iar implicarea acestora în discuții era timidă, problemele pe care le sesizau nu erau niciodată despre ele, întotdeauna era despre cineva despre care au auzit că a trecut printr-o experiență de abuz. De aceea, am început să construim un grup de inițiativă care să propună diferite teme de discuție, să identificăm împreună problemele cele mai importante pe care femeile le resimt și împreună să găsim soluțiile cele mai potrivite.

Comuna Valea Seacă este un paradox al contradicțiilor. Aici se regăsesc toate clasele sociale de romi și neromi: oameni bogați, oameni foarte săraci fiind conturată și o oarecare clasă de mijloc. Categoric fiecare clasă socială are probleme specifice și pentru a răspunde cât mai bine la nevoile diverse ale femeilor, dar și pentru a facilita participarea acestora la întâlniri, am decis împreună cu femeile să formăm trei grupuri de inițiativă în cele mai importante zone în care există femei rome.

Astfel, în acest moment, în această comună avem trei grupuri de inițiativă în Pălămida, Cucova și Valea Seacă. În cei trei ani de activitate fiecare grup și-a trasat organic direcțiile de acțiune după cum urmează în rândurile următoare.

Grupul din Pălămida se confruntă cu o sărăcie extremă comparativ cu restul comunității, iar acțiunile de aici au caracter mai degrabă social/caritabil. Ținând însă cont de specificul grupului, activitățile desfășurate au adresat și împuternicirea femeilor și implicarea civică. Împreună cu femeile din celelalte grupuri, grupul din Pălămida a desfășurat acțiuni de stradă cum

ar fi: participarea la marșul Împreună pentru Siguranța Femeilor replicat la nivel local în anii 2016 și 2017; Marș de comemorare a victimelor Holocaustului sau solidarizare cu evenimentul 8 Aprilie Revendicativ 2017.

De asemenea, împreună cu reprezentante din fiecare grup de inițiativă s-au organizat întâlniri cu domnul primar pentru a semnală diferitele probleme cu care acestea se confruntă cum ar fi: dificultăți întâmpinate în accesarea de servicii sociale, solicitarea de lapte praf gratuit pentru mamele cu o situație financiară precară, curățarea pârlului și ridicarea câinilor vagabonzi din comunitate, petiție împotriva abuzurilor pe care poștașul le face atunci când distribuie beneficiile sociale.

Grupul Valea Seacă „de la centru” este un grup care s-a consolidat în timp din pricina faptului că femeile din această zonă au un alt statut în comunitate și prin urmare și problemele cu care se confruntă sunt diferite, axate mai mult pe integrarea copiilor în școală. Cu această direcție trasată de ele, **E-Romnja** a organizat diferite ateliere în școli pentru a discuta cu copiii despre fenomenul bullying-ului. Și în acest caz dinamica grupului dată de diversitatea dintre ele și dorința lor de a vorbi despre experiențele legate de violență, ne-au determinat în a schimba abordarea.

Pentru a formaliza și consolida grupul, împreună cu colegele de la Centrul Filia, ne-am hotărât să mixăm grupul, invitând femei din celelalte două grupuri, Pălămida și Cucova, pentru a dezvolta o inițiativă comună pe tema violenței.

Această idee s-a dovedit folositoare iar femeile au propus reactivarea grupului de acțiune local pe tema bullying-ului din școală, dar și mai multe discuții despre conștientizarea și informarea cu privire la drepturile pe care le au sau opțiunile lor în momentul în care vor să scape dintr-o relație abuzivă.

Astfel, în septembrie 2017 am organizat o întâlnire publică la școală, unde au participat atât femei cât și bărbați din comunitate, profesorii din școală, reprezentanții primăriei, dar și ai poliției, iar femeile din grup au povestit public despre experiențele de violență prin care trec.

De atunci, grupul de femei s-a extins, iar la întâlniri participă în jur de 16-20 de femei. Grupul funcționează organic și s-a extins datorită femeilor

care aduc de fiecare dată persoane noi în grup, se anunță între ele atunci când facilitatoarea organizează întâlnirile. De obicei femeile se întâlnesc prin rotație la ele acasă, iar când sunt acțiuni mai mari solicităm sala de consiliu a primăriei sau o sală de clasă.

Printre problemele pe care le întâmpină femeile atunci când se implică în acțiuni comunitare este lipsa unui spațiu de îngrijire pentru copii. De aceea la întâlnirile noastre copiii sunt parte „activă” la discuții.

Grupul din Cucova este foarte divers. Aici se reunesc femei rome tinere și în vârstă, vorbitoare și ne-vorbitoare de limba romani, femei sărace și femei cu o situație financiară bună. Încă de la începutul formării acestui grup, temele de interes au fost drepturi sexuale și reproductive.

Aceste discuții au fost inițiate de femei și, din pricina experiențelor lor ca mame tinere care au nevoie de informații referitoare la îngrijirea copiilor, despre metode contraceptive și despre problemele de sănătate pe care le au. Aceste întâlniri au pus bazele unor campanii locale referitoare la sănătatea reproducerii, organizate împreună cu o moașă sau în parteneriat cu Direcția de Sănătate Publică Bacău.

Munca la firul ierbii nu este deloc ușoară, mai ales dacă ai un grup format din persoane cu un cumul de identități și vulnerabilități. „Pe teren” întâlnești provocări și pericole la tot pasul, unele previzibile altele noi.

Acestea pot varia de la pericole legate de câini maidanezi până la tensiunile dintre liderii locali sau autoritățile locale care îți pot scădea nivelul încrederii în rândul oamenilor din comunitate și pot îngreuna munca în comunitate.

Femeile rome din comunități se luptă cu comunitatea, cu societatea, dar și cu o serie de sisteme opresive care se intersectează și pun și mai multă presiune.

Schimbările în comunitate se produc în timp, cu răbdare și activitate constantă. Simpla bifare a unor activități în cadrul unui proiect nu este suficientă pentru a avea schimbări reale în comunitate și în mentalitatea oamenilor.

Împuternicirea femeilor rome este un proces în sine, de înțelegere, încurajare și solidarizare. De aceea credem că este nevoie de o muncă asumată, devotată dar și strategică, cu obiective mici, realizabile, dar care să aibă impact asupra comunității.

website: www.e-romnja.ro

Facebook: E-Romnja

Youtube: Asociatia E-Romnja

E-mail: office@e-romnja.ro

Telefon: 0314.251.992

Adresa de corespondență:

Str. Avrig, nr. 62, Bl. E2, sc.5, ap 144 sector 2 București